

Duszpasterskie kompetencje

– rozmowa zwana duszpasterską cz. 3

Duszpasterz powinien posiadać i rozwijać wiele kompetencji. Kompetencja to konglomerat opanowanej wiedzy z pewnego zakresu (wiem, co), umiejętności (wiem, jak i potrafię), postaw (chcę i jestem gotów wykorzystać swą wiedzę) oraz zestawu cech osobowości. Często, zamiast mówić o kompetencjach, zamiennie używa się terminów umiejętności, kwalifikacje, uprawnienia lub obowiązki.

W przypadku duszpasterstwa pojęcie kompetencji obejmuje:

- **fachowe** kompetencje: znajomość biblijnych i teologicznych stanowisk oraz zdolności krytycznego ich przedstawiania;

- **osobiste** kompetencje: zdolności postrzegania i refleksowania samego siebie, świadomość mogących wystąpić problemów, elastyczność w przypisywaniu wydarzeniom sensu;

- **socjalne** kompetencje: zdolności odpowiedniego postrzegania danej sytuacji, a także osób w niej się znajdujących.

Pięć grup ważnych pytań

Wymienione tu kompetencje duszpasterstwa zależą dodatkowo od sytuacji duszpasterskiej oraz wnioskowanych działań w zakresie duszpasterskiego wsparcia. W tym sensie możemy wyszczególnić pięć aspektów kompetencji.

Aspekt relacji

W służbie duszpasterskiej zawsze mamy do czynienia z relacjami. Dlatego też podejmując się duszpasterstwa, niezbędne jest zadanie sobie kilku pytań. Jakie są moje zdolności nawiązywania relacji? Czy potrafię je tworzyć? Jakie mam predyspozycje, by kontakty międzyludzkie pogłębiać? Czy udaje mi się

utrzymać nawiązane relacje, zwłaszcza w sytuacjach kryzysów i konfliktów? I wreszcie: Czy jestem zdolny do rozwiązywania relacji? Czy potrafię uwalniać się szczególnie od patologicznych kontaktów? Wymienione zdolności zdobywamy w ciągu całego życia. Istotne jest, by duszpasterze potrafili je dostrzec, właściwie rozwinąć i stale szkolić się w zakresie odpowiedniego nimi dysponowania. Stopień posiadania tych zdolności rzutuje na rodzaj i intensywność spotkania z drugim człowiekiem. Właśnie te zdolności umożliwiają duszpasterzom na profesjonalne wniknięcie w relacje. Nawiązywania kontaktów uczymy się od dnia narodzin, także

wania ról dorosłych – musiał być odpowiedzialny za część lub wszystkich domowników, niejednokrotnie także za swoich rodziców – to w przyszłości wykazywać się może wzmocnioną empatią (zdolnością wczuwania się w stany psychiczne innych osób – przyp. red.), przy równocześnie utrudnionym ukazywaniu własnych potrzeb. Może mieć również problemy z dzieleniem się odpowiedzialnością, co w duszpasterstwie często musi mieć miejsce, by pomóc rozmówcy w przyjęciu *dorosłej*, dojrzałej postawy życiowej. Doświadczone relacje rodzinne wpływają na wybór zadań, a także na sposób dojrzewania w całym procesie. Dlatego warto pracować nad

przeszłością. Powołanie duszpasterskie może zostać wyjaśnione, pogłębione, dojrzone, zwłaszcza jeśli własna historia rodzinna będzie postrzegana jako tło fachowej kompetencji.

Nie możemy również zapomnieć, iż podkreślanie znaczenia relacji

w duszpasterstwie wynika z faktu, iż Bóg również jest Bogiem relacji, podejmującym jedyne w swoim rodzaju spotkanie z człowiekiem. Zauważamy tym samym, że równocześnie niezbędne są duszpasterzowi teologiczne kompetencje.

Aspekt osobisty

Duszpasterstwo jest osobistym spotkaniem. Dlatego najistotniejszym instrumentem pracy duszpasterskiej jest osobowość duszpasterza. Pragnąc duszpastersko służyć, muszę wiedzieć, czy posiadam zdolność rozumienia samego siebie. W jakim stopniu jestem czytelny dla innych? Co potrafię wnieść w międzyludzkie relacje? W ramach osobistych kompetencji warto zwrócić uwagę na to, czy umiem poznawać i nazywać odczucia, które są we mnie i wpływają na

Najistotniejszym instrumentem pracy duszpasterskiej jest osobowość duszpasterza.

na płaszczyźnie ról związanych z płcią. Kobiety i mężczyźni mają, jeśli chodzi o nawiązywanie relacji, różne kompetencje: inaczej reagują na trudności, inaczej regulują dystans i bliskość. Mężczyźni i kobiety reprezentują różne style komunikacyjne. Kompetencji relacji nie można przyswoić sobie inaczej, jak tylko na płaszczyźnie relacji. Osobiste i rodzinne historie związków międzyludzkich odgrywają w tym istotną rolę. Wewnętrzne powołanie, by być duszpasterzem, zawiera w sobie najczęściej tło specyficznej dynamiki rodzinnej i międzypokoleniowej. Duszpasterze wywodzą się z rodzin, w których pełnili role mające znaczenie dla służby duszpasterskiej. Jeśli duszpasterz w dzieciństwie był poddany zjawisku parentyfikacji, czyli przejmowania

moją postawę wobec innych. Czy zdołałem przyswoić sobie znajomość form reakcji, z jakimi mogę się zetknąć podczas rozmów? Czy znana mi jest zróżnicowana paleta wyrażania wrażliwości? W jakim stopniu świadom jestem swej roli jako duszpasterza? Czy zdaję sobie sprawę z oczekiwań, jakie moi rozmówcy wiążą z moją osobą? Czy potrafię uporać się z tym problemem? Jakie postawy przyjmuję w sytuacjach konfliktowych? Czy jestem otwarty na spotkanie drugiego człowieka? Czy potrafię towarzyszyć drugiemu, zwłaszcza jeśli wspólnie przychodzi nieść sprawę nie do uniesienia?

Omawiając aspekt osobisty warto uzmysłowić sobie, że w pełnionej służbie duszpasterskiej będziemy napotykali na wiele doświadczeń, które dodadzą nam otuchy i nas wzmocnią. Wiele jednak stanowić będzie znaczące obciążenie, ze względu na konfrontację z cierpieniem, beznadziejnością, konfliktami i kryzysami. Czy potrafię żyć z takimi obciążeniami? – to pytanie, które odnosi się do krótkich okresów szczególnego obłożenia balastem, ale ma znaczenie również, moglibyśmy powiedzieć, w długodystansowym obcowaniu z doświadczanym podczas rozmów ciężarem.

Nie możemy także ignorować sposobu naszego obchodzenia się ze zranieniami. Warto sięgać do własnej biografii, by prześledzić doświadczalne zranienia i zorientować się, czy mogą uwrażliwić na pewne tematy, odczucia i konflikty, czy raczej ograniczać, z czego to wynika i nad czym należy popracować. Do codziennej praktyki duszpasterskiej należy uświadamianie sobie własnych słabości, ograniczeń, które mogą utrudnić pracę duszpasterską. W takim samym stopniu istotna jest wiedza na temat własnych pozytywów, swoim mocnych stron.

Aspekt tematyczno-symboliczny

Ludzie zmieniają się, gdy zaczynają siebie oraz otaczający ich świat

na nowo rozumieć. Duszpasterstwo jest towarzyszeniem w procesie wyjaśniania postaw. Podejmowane bywają wówczas pytania dotyczące życia i wiary. Aby zmierzyć się z tym zagadnieniem, duszpasterz musi mieć klarowne wyobrażenie na temat życia i zdefiniowane pod względem praktycznym pojęcie wiary. Pojawia się potrzeba wysłuchania egzystencjalnych pytań, które bywają podejmowane. Istnieje konieczność dalszego ich rozwijania. Nie można pominąć zagadnienia emocji i życiowych celów. Dominować mogą religijne te-

uwikłanych w konkretny system rodzinny czy problemowy, tematów oraz sytuacji, przy równoczesnym odkrywaniu wzajemnych powiązań.

Aspekt duchowy i teologiczny

Duszpasterstwo zawsze ma wymiar transcendentny. Ilekroć towarzyszymy rozwojowi religijnych kompetencji i wzmacniamy duchowość, mamy do czynienia z *sacrum*. Każde wzmacniające spotkanie w zakresie duchowości winno mobilizować także do

rozwoju własnej wiary. Duszpasterstwo, to wspólne odkrywanie bogatych zasobów naszej wiary. Gdy jednak mówimy o duchowości, musimy być świadomi różnych stylów pobożności, które zakorzenione są w biografiach.

Duszpasterz winien być otwarty na tę różnorodność.

Przemyślenia przed drogą

Fachowe kompetencje budowane są na gromadzonych doświadczeniach codzienności. Zanim wyruszymy w duszpasterską drogę, warto zadać sobie kilka pytań i przemyśleć kilka kwestii o fundamentalnym znaczeniu. Jak stałem się osobą, którą jestem? Co przyczyniło się do rozwoju mojej osobowości? Jakie zasoby posiadam? Jakie zranienia były moim udziałem? W jaki sposób mogę w duszpasterstwie korzystać z posiadanych zasobów? W jakim stopniu potrafię niwelować zranienia? Jak mogę pozytywnie je wykorzystać? Jak mogę poznać komunikacyjne ograniczenia? W jakim stopniu przeżywane spotkania mają związek z moimi ranami? Jak mogę się bronić? Jak uczyć się nowych rzeczy? Co motywuje mnie do działania? Jaki jest mój stosunek do kształcenia? Jak konfrontuję się z obcym, z nieznanym? Potrzeba zatem długich lat nauki. To, czego się nauczyliśmy, czego doświadczyliśmy, staje się naszym zasobem.

ks. Adrian Korczago

Należy uświadamiać sobie ograniczenia, które mogą utrudnić pracę duszpasterską.

maty, wobec których duszpasterz powinien umieć zająć własne stanowisko i je obronić.

Aspekt kontekstu

Kontekst zawsze odgrywa w duszpasterstwie znaczącą rolę. Spotkanie ma bowiem miejsce w konkretnej sytuacji, jest rezultatem rozmaitych okoliczności. Mnóstwo czynników wpływa na podejście danego dnia do prezentowanego problemu. Dotyczy to zarówno rozmówcy, jak i duszpasterza. Rodzi to potrzebę odczytania oczekiwań, baczno reagowania na słowne i bezsłowne sygnały komunikacji, właściwe rozłożenie relacji. Prezentowane treści należy właściwie ocenić i oszacować. Wiele kontekstów tworzą ludzie. Pewne konteksty zrodzą się bezpośrednio podczas rozmowy, zatem powstaje kolejne pytanie – o zdolność duszpasterza do współpracy w danym kontekście. Nie podlega dyskusji, iż ważne znaczenie będzie miała potrzeba zrozumienia oddziaływania społecznych uwarunkowań na życie poszczególnych jednostek. Dobrze, jeśli duszpasterz posiada zdolność systemowego postrzegania problemu, gdy dokonuje rozróżnienia poszczególnych osób